

ISKOLATÖRTÉNETI KALEIDOSZKÓP

Újabb munkája jelent meg Mészáros Istvának: ezúttal az Artemis Kiadó gondozásában, sajnos, kis példányszámban. A szerencsés olvasó, aki kezébe veheti a szép köteteket, izgatottan nézi az első és a második kötet tartalomjegyzékét. Az elsőben 28, a másodikban 31 témáról olvashatunk. A bőség zavarában nehéz fegyelmezett olvasónak lenni, az ember észre sem veszi, máris a számára legérdekesebbnek tartott témákat lapozgatja, majd elrestelli magát, és elejétől végéig olvassa el a munkát, hogy segítségével felfedezze a múlt homályos részleteit.

„Mélyesges mely a múltnak kútja” — közismert Thomas Mann költői megfogalmazása: rejtélyes, titokzatos, szinte kiismerhetetlen, felfedezésre váró a jelen mögötti évszázadok hosszú sora.

De ugyancsak igaz és ugyancsak közismert: a történelem útján való kalandozás érdekes, színes, változatos élmény. Különösképpen szórakoztató a művelődéstörténet világa, ezen belül az iskolatörténet sok-sok zezgugos tája — ajánlja a rövid bevezető a két kötetet az olvasónak, s eleget is tesz a szerző a várokozásoknak. Erről a még sok meglepetést tartogató és alapos becserkészésre váró érdekes területről villant fel kaleidoszkópszerűen viláldzó tarkabarka pillanatképeket a munka: az elmúlt évszázadok iskolájának, diákeletének érdekességeiből nyújt át egy csokorralát, sokszínű bokrátát.

Különféle a megközelítés: a könyvben egyaránt szerepel hosszabb-rövidebb népszerűsítő cikk és tudományos tanulmány, esszé és dialógus, szövegközlés, forrásmagyarázat, tényismertetés és költeményelemzés (legjobbjuk már megjelent különféle lapokban, elhangzott rádióműsorokban). E műfaji sokoldalúság is a múlt művelődésének színes változatosságát tükrözi.

Másképpen olvassa a formailag is igényes, ötletes címlappal megjelent munka cikkeit a diák és a volt diák, a pedagógus és a szülő, a fiatal és az idős. E szórakoztató gyerek- és iskolatörténet — a magyar neveléstörténet és színes kaleidoszkópja — nem csupán érdekes, nem csupán a felfedezés öröme és izgalmát adja, hanem sok vonatkozásban tanulságos is, az olvasó úgy szerez ismereteket, tanul, hogy észre sem veszi.

Csupán néhány témát sorolunk fel, hogy érzékeltessük a könyv sokrétűségét: üdvözlét István királynak; első, névről ismert pedagógusunk: Valter magiszter; első magyar bibliai szövegeink; mióta Miatyánk a Pater Noster; középkori diákvigasságok; Pázmány Péter a nevelés négy eszközéről; jezsuiták; Zrínyi Miklósról; meghívó Apáczaitól; Apafi fejedelem

és az enyedi kollégium; Rákóczi ábécéskönyve; az osztályozás, a jutalmazás történetéből; első pedagógiai hetilapunk: a „Religio és Nevelés”; számárful, nádpálca és egyéb iskolai gyönyörűségek; mióta van érettségi?; az iskolai testnevelés kezdetei; Eötvös József a nevelésről; az első iskolai egyesület: a Mária-kongregáció; idegen nyelv a régi iskolában; március 15. — mióta iskolai ünnep?; mióta van tankötelezettség?; katolikus iskoláink nevelőmunkája 1920—1948 között; az általános iskola keletkezése; három legrégebb iskolánk stb.

A fenti témák érzékeltetik, hogy miért szerepel a könyv címében a kaleidoszkóp szó. A „kaleidoszkóp” görög eredetű szó, optikai játékszer jelent, melyet, ha mozgatnak, a benne elhelyezett színes üvegdarabok és egyéb csilámló anyagok folyton változó képet, esztünkben témát mutatnak. Az ismertetés elején dicsértük a címlapot is, mely színeivel, formáival jól illik a könyv címéhez.

Manapság újból halljuk a rendszerváltozások, értékváltozások során hangoztatott gondolatokat, melyeknek igazságtartalmát fölösleges vitatni: „Az idő mindent helyreterez”, „A dugdosott szennyes is felszínre kerül”, „Minden kornak újra kell írnia a történelmet saját ízlése szerint”, „Minden korszaknak újra kell olvasnia a zseniket saját szája íze szerint”. Mit tudunk a fenti gondolatokhoz hozzátenni? Csak azt, hogy: „Ez már csak így van.” E hangulatban, életérzésben ad nagy segítséget, „gyógyszerként” is javasolt Mészáros István könyve, mely bemutatja, hogy mennyi marandó értéke is van a magyar neveléstörténetnek. Tudjuk, hogy ezek az értékek állandóak, melyeket nem lehet a különböző korszakokban másképpen magyarázni, ezek a biztos kapaszkodók, melyek segítenek új hagyományok, értékek kialakításában, melyeket a régi, biztos alapokra kell építeni; ezekből kell erőt meríteni.

A könyv újbóli kiadását, rajzokkal, képekkel való kiegészítést javasoljuk.

Artemis Kiadó, Budapest, 1989.

DR. OLÁH JÁNOS

Karl-Richard Bausch—Herbert Christ—
Werner Hüllen—Hans-Jürgen Krumm:

HANDBUCH
FREMDSPRACHENUNTERRICHT

Az idegen nyelvek tanulása és tanítása gyakorlati vonatkozásában s kutatási objektumként egyaránt az utóbbi években fokozatosan a nemzetközi érdeklődés homlokerébe került. Felemelő aktualitásként rajzolódik ki. eközben az 1992 utáni „közös” Európa szellemisége is, mely számos nyelvi aspektust vet fel. Mind-